

توسعه نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور

تالیف: مهین رحمتی اصل

به نام خداوند مهربانی‌ها

توسعه نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه

دیوان محاسبات کشور

تالیف:

مهین رحمتی اصل

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

سرشناسه: رحمتی اصل، مهین، ۱۳۷۴-

عنوان و نام پدیدآور: توسعه نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور/ تالیف مهین رحمتی اصل.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۱۳۱ ص.: جدول.

شابک: ۷-۵۳۳-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸-۱۸۸۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۲۵-۱۳۱.

موضوع: سازمان‌های دولتی -- ایران -- امور مالی -- نمونه پژوهی

Administrative agencies -- Iran -- Finance -- Case studies: موضوع:

موضوع: دیوان محاسبات کشور

موضوع: سازمان‌های دولتی -- ایران -- نظارت دولتی -- نمونه پژوهی

Administrative agencies -- Iran -- State supervision -- Case studies: موضوع:

موضوع: حسابرسی -- ایران -- نمونه پژوهی

Auditing -- Iran -- Case studies: موضوع:

رده بندی کنگره: HJ۹۷۴۱

رده بندی دیویی: ۶۵۷/۶۱۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۹۵۶۴۹۳

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

واتساپ: ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۰۲۶۵۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir اینستاگرام: mojakpublication

عنوان: توسعه نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور

تالیف: مهین رحمتی اصل

مشخصات ظاهری: ۱۳۱ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: بهار ۱۴۰۲، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۸۰۰۰۰ ریال، شابک: ۷-۵۳۳-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ

و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده

قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۹	پیش گفتار.....
۱۱	فصل اول: کلیات
۱۱	۱-۱ مقدمه
۱۳	۲-۱ تشریح موضوع کتاب
۱۴	۳-۱ مشکلات نظارت مالی و عملیاتی
۱۶	۴-۱ اهمیت موضوع
۱۷	۵-۱ تعریف اقدام پیشگیرانه
۱۸	۶-۱ تعریف نظارت
۱۸	۷-۱ تعریف نظارت مالی
۱۸	۸-۱ تعریف نظارت عملیاتی
۲۰	۹-۱ تعریف سیاست
۲۰	۱۰-۱ تعریف راهکار
۲۰	۱۱-۱ سند راهبردی دیوان محاسبات کشور
۲۰	۱۲-۱ حسابرسی و ارزیابی ترک فعل
۲۱	۱۳-۱ تعریف نظارت الکترونیکی
۲۱	۱۴-۱ تعریف گزارش ضمنی
۲۱	۱۵-۱ ستاد مشاوره فنی و حقوقی
۲۲	۱۶-۱ تعریف کنترل داخلی
۲۳	۱۷-۱ تعریف سوت زنی

- ۱۸-۱ سیاست‌های زیست‌محیطی ۲۳
- ۱۹-۱ تعریف توسعه پایدار ۲۴
- ۲۰-۱ فعالیت ارزش افزا ۲۴
- ۲۱-۱ فعالیت ارزش نافزا ۲۴
- ۲۲-۱ دستگاه اجرایی ۲۵

فصل دوم: دیوان محاسبات کشور ۲۷

- ۱-۲ مقدمه ۲۷
- ۲-۲ تاریخچه تأسیس دیوان محاسبات کشور ۲۹
- ۳-۲ اهمیت و جایگاه دیوان محاسبات کشور در بیانات مقام معظم رهبری ۳۱
- ۴-۲ جایگاه دیوان محاسبات در برخی قوانین و مقررات موضوعه کشور ۳۲
- ۱-۴-۲ قانون اساسی ۳۲
- ۲-۴-۲ قانون محاسبات عمومی ۳۳
- ۳-۴-۲ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی ۳۳
- ۵-۲ جایگاه و عضویت دیوان محاسبات کشور در سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی حسابرسی ۳۵
- ۱-۵-۲ سازمان ایتوسای ۳۵
- ۲-۵-۲ سازمان آسوسای ۳۶
- ۳-۵-۲ سازمان اکوسای ۳۷
- ۴-۵-۲ مجمع دیوان محاسبات کشورهای دارای نظام قضایی حسابرسی ۳۸
- ۵-۵-۲ سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو شانگهای ۳۸
- ۶-۲ سند راهبردی دیوان محاسبات کشور ۳۹
- ۷-۲ فرآیند رسیدگی در دیوان محاسبات کشور ۴۰
- ۸-۲ اهم فعالیت‌ها و اقدامات انجام شده در دیوان محاسبات کشور ۴۰
- ۱-۸-۲ تهیه گزارش تفریغ بودجه ۴۰

۲-۸-۲ اتخاذ سیاست پیشگیرانه در دیوان محاسبات کشور ۴۱

فصل سوم: نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه ۴۳

۱-۳ مفهوم و تعریف نظارت پیشگیرانه ۴۳

۲-۳ هدف اقدامات پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور ۴۴

۳-۳ نظارت مالی پیشگیرانه ۴۵

۴-۳ نظارت عملیاتی پیشگیرانه ۴۵

۵-۳ سیاست‌های نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه ۴۶

۱-۵-۳ آموزش ۴۷

۲-۵-۳ فناوری اطلاعات و ارتباطات ۴۸

۳-۵-۳ گزارش دهی میان‌دوره‌ای و متداوم ۴۸

۴-۵-۳ رضایت شغلی و ایجاد انگیزش ۴۹

۵-۵-۳ ارزیابی جامع و گسترده در حوزه عمل و اجرا ۵۰

۶-۵-۳ رسیدگی جامع و بدون اتلاف وقت ۵۱

۶-۳ نگاهی اجمالی بر وضعیت فعلی دیوان محاسبات کشور در ابعاد مختلف ۵۱

فصل چهارم: مروری بر تحقیقات مشابه ۵۳

۱-۴ تحقیقات داخلی ۵۳

۲-۴ تحقیقات خارجی ۶۲

فصل پنجم: مطالعه موردی ۶۹

۱-۵ سوالات ۶۹

۲-۵ جامعه و نمونه آماری ۷۰

۳-۵ روش گردآوری داده‌ها ۷۰

۴-۵ مصاحبه ۷۱

۷۲..... ۵-۵ پرسشنامه

۷۳..... ۶-۵ روایی پرسشنامه

۷۷..... ۷-۵ پایایی پرسشنامه

فصل ششم: یافته‌ها ۷۹

۷۹..... ۱-۶ تحلیل یافته‌های مصاحبه

۸۱..... ۲-۶ خلاصه یافته‌های مصاحبه

۸۹..... ۳-۶ تحلیل یافته‌های حاصل از مطالعه حساب‌برسان دیوان محاسبات کشور

فصل هفتم: جمع‌بندی ۱۰۷

۱۰۷..... ۱-۷ نتیجه‌گیری

۱۱۸..... ۲-۷ پیشنهادها

منابع ۱۲۵

۱۲۵..... منابع فارسی

۱۲۹..... منابع انگلیسی

پیش‌گفتار

با وقوع انقلاب فناوری اطلاعات و نیز رشد و توسعه سریع فناوری مخصوصاً در حوزه‌های ارتباطات رایانه و مهندسی، از دهه ۱۹۹۰ الگوی رشد اقتصاد جهانی تغییر اساسی کرده است (انصاری، ۱۳۸۹). در عصر حاضر تخلفات مالی به یک معضل فرهنگی و اجتماعی تبدیل شده و صدمات جبران‌ناپذیری بر چرخ توسعه جوامع وارد نموده است و در اکثر کشورهای جهان یک دغدغه محسوب می‌شود. انحرافات همیشه با سازمان‌های قانونی ضعیف و ناکارآمد ارتباط دارد و تنها راه مبارزه با این عامل مخرب نظارت از طریق حسابرسی است (هو و گیو ۲۰۰۱؛ گانگ ۲۰۱۰). قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، همانند قوانین اساسی سایر کشورها، بر پایه اصل تفکیک قوا، قوه مجریه را در مورد تحصیل و مصرف منابع مالی پاسخگو دانسته است. از این رو قوه مجریه درباره رعایت قوانین و مقررات حاکم بر تحصیل و مصرف منابع مالی و در حدود اختیاراتی که از طریق بودجه سالانه کل کشور و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه تفویض می‌شود، در قبال نمایندگان مجلس شورای اسلامی و عموم مردم، ملزم به پاسخگویی است (باباجانی، ۱۳۹۰).

با توجه به اهمیت اعمال نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه در دستگاه‌های اجرایی به منظور کاهش تخلفات، هدف از تالیف کتاب حاضر، شناسایی راهکارهایی برای توسعه نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور است. جامعه آماری در بخش کیفی شامل نخبگان، مدیران ارشد، حسابرسان و کارشناسان ارشد با تجربه و سطح بالای تحصیلات بود. در بخش کمی نیز جامعه آماری شامل تمام اعضای هیات‌های حسابرسی دیوان محاسبات کشور (ستاد) بود. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت نظری بود و مصاحبه با خبرگان تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت (۱۴ مصاحبه). در بخش کمی، نمونه‌گیری از طریق جدول کرجسی و مورگان انجام گرفت. ابزار تحقیق در بخش کیفی مصاحبه بود و در بخش کمی پرسشنامه‌ای مطابق با عوامل شناسایی شده طراحی شد. تعداد شش عامل اصلی به‌عنوان سیاست‌های نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات

کشور و تعداد ۳۰ راهکار برای توسعه نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور از مصاحبه با خبرگان شناسایی شد. نتایج نشان می‌دهد که بین راهکارهای پیشنهادی در بخش‌های آموزش، فناوری اطلاعات و ارتباطات، گزارش دهی میان‌دوره‌ای و متداوم، رضایت شغلی و ایجاد انگیزش و رسیدگی جامع و بدون اتلاف وقت با توسعه نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور ارتباط مثبت وجود دارد و همچنین بین راهکارهای پیشنهادی در بخش ارزیابی جامع و گسترده در حوزه عمل و اجرا با توسعه نظارت عملیاتی پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور ارتباط مثبت وجود دارد.

شیوه سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

فصل اول: کلیات

فصل دوم: دیوان محاسبات کشور

فصل سوم: نظارت مالی و عملیاتی پیشگیرانه

فصل چهارم: مروری بر تحقیقات مشابه

فصل پنجم: مطالعه موردی

فصل ششم: یافته‌ها

فصل هفتم: جمع‌بندی

در پایان، بر خود لازم می‌دانم که از همه عزیزان و بزرگوارانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب من را یاری نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

مهمین رحمتی اصل

بهار ۱۴۰۲

Development of Preventive Financial and Operational Supervision of the State Accounts Court

Mahin Rahmati Asl

در عصر حاضر تخلفات مالی به یک معضل فرهنگی و اجتماعی تبدیل شده و صدمات جبران‌ناپذیری بر چرخ توسعه جوامع وارد نموده است و در اکثر کشورهای جهان یک دغدغه محسوب می‌شود. انحرافات همیشه با سازمان‌های قانونی ضعیف و ناکارآمد ارتباط دارد و تنها راه مبارزه با این عامل مخرب نظارت از طریق حسابرسی است. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، همانند قوانین اساسی سایر کشورها، بر پایه اصل تفکیک قوا، قوه مجریه را در مورد تحصیل و مصرف منابع مالی پاسخگو دانسته است. از این رو قوه مجریه درباره رعایت قوانین و مقررات حاکم بر تحصیل و مصرف منابع مالی و در حدود اختیاراتی که از طریق بودجه سالانه کل کشور و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه تفویض می‌شود، در قبال نمایندگان مجلس شورای اسلامی و عموم مردم، ملزم به پاسخگویی است.

برای این که نهادهای عمومی وابسته به قوه مجریه از آمادگی لازم برای ایفای مسئولیت پاسخگویی حاکم بر تحصیل، مصرف و به‌کارگیری منابع عمومی برخوردار باشند، از سازوکارهای کنترلی داخلی داخلی استفاده می‌کنند. این در حالی است که قوه مقننه نیز با استفاده از قابلیت‌های تخصصی نهاد مستقل موسوم به دیوان محاسبات به‌عنوان حسابرس مستقل از سازوکارهای مناسبی برای ارزیابی مسئولیت پاسخگویی حاکم در منابع عمومی بهره می‌گیرد.

